

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Egyúttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklye-múzeum, Abony városi, alsó-fejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, szolnok-dobokamegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegei, hontmegyei, kolozsvári, maros-vásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, fordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márczius 15-iki állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök Esterházy Miguel gr., Finaly Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Mikós, Huszár Sándor br. Kőváry László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN.

az ereklye-múzeum őre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RENDES MUNKATÁRSÁK:

Alsó-Kubinból: Bulla György. **B.-Hunyadról:** Gyarmathy Zsigmond, Gyarmathy Zsigmondné, **Beszterczéről:** Csernátóni Gyula dr. **Brassóból:** Baráczy Sándor, Koós Ferencz. **Budapestről:** Benedek Elek, Bethlen Miklós gr. id. Degré Alajos, Hegedüs István dr., Helfy Ignác, Hentaller Lajos, Horváth Boldizsár, Jakab Elek, Jókai Mór, Károlyi Gábor gr., Kreith Béla gr. Pulszky Ferencz, Reiner Zsigmond dr., Szinnyey József id., Tisza László, Tokaji László, Torma Károly, **Csikszeredából:** Benedek István. **Deácsról:** Kádár József. **Hidvégről:** Nagy Sándor. **K.-Vásárhelyről:** Balogh Vendel dr. **Kolozsvárról:** Bartha Miklós, Benel Ferencz, Deáky Albert, Ferenczy Zoltán dr., Gyalui Farkas dr., Hegyesi Vilmos, Hory Béla, Jákey Aladár, Kovács János, Kuskó Istvánné, Lövei Klára, Magyar Mihály, Márki Sándor dr., Mayer János, Sebesi Samu, Szádeczky Lajos dr., Veress Endre. K., Weress Sándor. **Lugosról:** Dengi János dr., **Maros-Bogátról:** Tokaji Etelka. **M.-Vásárhelyről:** Imreh Sándor. **Nagybányáról:** Törökfalvi Pap Zsigmond **Nagy-Sajórról:** Sebestyén József. **Nagyváradról:** Hegyesi Márton **Nyíregyházáról:** Krúdy Gyula. **Sátoralja-Ujhelyről:** Matolay Etele. **Sepsi-Szent-Görgyéről:** Várkonyi Endre. **Székely-Udvarhelyről:** Ugron Gábor, Vajda Emil dr. **Székesfehérvárról:** Éder József dr., **Alsó-Szóvát:** Dézsi Mihály **Tordáról:** Böbény György, Ferenczy Ferencz **Váczról:** Fornét Kornél. **Vizaknáról:** Szentkatolnai Bakk Endre. **Rajzoló munkatárs:** Nagy Gyula tanár. **Fényképező munkatársak:** Dunky Ferencz, Dunky Kálmán.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklye-Múzeum helyiségében.

(Kolozsváriak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kihordónál vagy pedig Böckel Károly főtéri s a Közművelődés-nyomda beltorda-utczaiban.)

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. Díszes borítékba kötve az I. évf. ára 5 frt.

TARTALOM:

Vizaknai istentisztelet, 1849. helyett 1894. febr. 4.
 A vizaknai sóbányából kivetett honvédek tetemei.
 (Képpel).
 Adatok a vizaknai csatában megsebesültek szállító
 csapatának elfogatása és az elfogottak egy részé-
 nek sorsához. (Vége köv.) Mihályt Elektől.
 Erzsébetváros veszedelme 1948—49-ben. (Folyt. köv.)
 Benedek Ferencztől.
 Pöltenberg és a kápolnai csata. Id: Bulla Györgytől

Halálhírek:

Fröhlich József. — Gfeller Ferencz. — Kakas József.
 — Koszta Simon. — Mészáros József. — Sennyei
 József. — Silye Gábor.

Különlélek:

Mezőssy Lászlóról. (Képpel.) — Meghalt honvédegyleti
 elnökség. — Negyvennyolcas honvéd oláh pap —
 Hátha nem lesz 48-as honvéd? — Irányi Dániel
 menekülése.

BORITÉK TARTALMA:

Társas estély. — Szerkesztői üzenetek. — Adományok a
 kolozsv. orsz. erekljemuz.-nak. — Bekötési táblák.
 — Képek a szabadságharczából. — Kérelem emig-
 ránsainkhoz. — Megvételre keresett lapok.

XX. Társas-estély.

Kolozsvár, 1894. január 15.

Sikerült társas estélyt rendeztek jan. 15-én este a ko-
 lozsvári kaszinóban levő Szilágyi Béla éttermében a
 „Történelmi Lapok,” az ereklje-muzeum s a honvédegy-
 let tagjai.

Oldal

25

25—26

26—27

27—28

28—30

30—31

31—32

A hideg daczára szép számmal gyűltek össze s
 kellemesen töltötték el az időt esti 8 órától 12 óráig. A
 társaság egyik tagjának ajánlatára levelet irtak Czecc
 tábornoknak, melyben meghívták őt egyik össze jöve-
 tükre.

Az öreg urak sok érdekes epizódot beszéltek el a
 régi időkből a fehér asztal mellett, ami általánosan le-
 kötötte a figyelmet s kellemessé tette az estélyt.

Ez már 20 ik össze jövelele volt a társaságnak.
 Emlékezetbe vették hogy a 25-ik összejövetelelen egy visz-
 zapiantást vetnek az estélyek élményeire s azok ré-
 szére, a kik igazolatlanul nem maradtak el egy-egy ok-
 levelet szerkesztenek a társaság tagjai.

Az estélyen két új tagot vezettek be és bejelentették,
 hogy a 21-ik összejövetelelen felolvasás lesz Czigány Kris-
 tófról, ki a kolozsvári polgárokat annyit mortifikálta.

Szerk. üzenetek.

Több munkatársnak. A cikkeket most egymásutáni sor-
 sor endbe ki fogjuk adni — V. E. Jönni fog Kérünk egy kis tü-
 relmet. — L. T. Az 1. szám diszpéldányai, miket velinapirra
 nyomtattunk, mind elfogytak. Még nagy árért sem tudánk szol-
 gálni, mert az aláírások metszvényeinek egy részét, a melyeket a
 tulajdonosok elkértek, szétküldöttük, tehát már utánnomás sem
 lehetséges. Az 1. számból azonban közönséges papirra nyomott pél-
 dányok vannak tartalékban. Ebből ha kívánja, küldhet a kiadó-
 hivatal, a rendes példányonkinti 20 kr. ár ellenében. Ohajtására
 ezt is elláthatj. Bem és Teleki pecsétjével.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

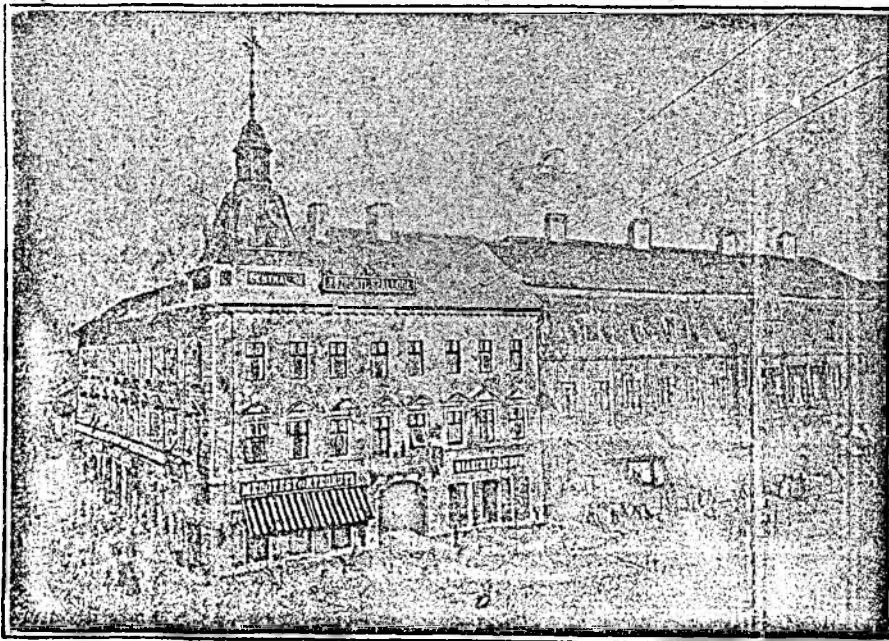
NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza

KOLOZSVÁRT,

a Bánffy-palota
 mellett, a város
 központján, 36
 utcára nyíló szo-
 ba a legmoder-
 nebb, egészen új
 berendezéssel, ki-
 látással a főtérre,
 a goth székes-
 egyházra és há-
 rom főtczára.

Telephon öz-
 szekötetés. Tár-
 sas- és magán-
 kocsiközlekedés
 minden vonathoz.



Mérsékelt szo-
 ba-árak. Minden
 szobában árjegy-
 zék. Tisztaság és
 pontos szolgálát-
 ra kiváló gond-
 van fordítva. Ká-
 véház, nyári és
 téli étkező helyi-
 ségek. Nagy dísz-
 terem, mely bá-
 lok, társas étke-
 zések, felolvasá-
 sok és hangverse-
 nyek tartására
 alkalmas.

Utazóknak a
 legkényelmesebb
 lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múz. őre címére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 irt, 1/2 évre 2 irt, egy évre 4 irt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

VIZAKNAI ISTENTISZTELET

— 1849. helyett 1894. febr. 4-én. —

Üdvözetünket küldjük a Vizaknán, 45 év múlva egybegyűlő bajtársaknak. Szívvel és szeretettel köszöntjük a nemzet egykori daliáit, kiket csak testben vénített meg, azonban szívben és hazaszeretében ma sem viselt meg az a 45 év, mely a délczeg honvédből aggastyánt formált. Üdvözljük Bem derék katonáit, kik egytől-egyig válogatott leventék voltak, mintaképei a hazaszeretetnek, a bátorságnak, önmegtapadásnak és honfiai erényeknek.

Üdvözljük a Bem katonáit, kik a kötelességteljesítésből a legszebb példát nyújtják, kik öreg tábornokuk szellemének engedelmeskedve gyűltek egybe, leróni az istentisztelet háladójt, eleget tenni annak a parancsnak, melynek élő szavát az ágyudőrej némitotta el, melynek teljesítését a csaták tüze akadályozta meg.

E kegyeletes ünnepély, melyet a bajtársak hős tábornok jövő nemzedéknek tesznek olyan szolgálatot, a mi késő unokákat is fog lelkesíteni s a milyen cselekedeteknek köznapi nemzetek fiai még csak kigondolására sem képesek.

Legyenek üdvözölve bajtársak s a nemzet geniusza lebegjen szent ünnepük és önök léptei felett!

A Szerkesztő-bizottság.

A vizaknai sóbányából kivetett honvédek tetemei.

— Képpel. —

Lapunk 1892. évfolyamának 65—67. lapján elmondtuk, hogy 1849. febr. 4. csata alkalmával a hosszas tusában elvérzett honvédeinket, a csata napja utáni éjen ruháiktól megfosztották a rabló oláh csordák s másnap az oláh tisztek az 1827-ben végleg felhagyott 200 méter mélységű „Nagy-Akná”-ba hányták, illelten kifejezések

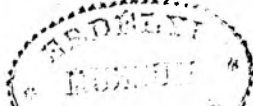


Vizaknai sóbányából kivetett honvédtetem

és komandó szó mellett, eltemetés, vagy minden katonai végtisztesség nélkül.

Volt köztük élő is, de ezeket is kegyetlenül behányták.

Eme hősök teste 41 évig pihent mély üregében. 1890. jul. 3-án délután 1 óratájt hirtelen kis szellő által segítve, nagy tömör és fekete fellegek tornyosultak az égbolt kelet-nyugati részére: elborult az ég, nagy és retentő zivatar támadt s vonult át félhárom óratól fél-ötig iszonyu villámlás és menydörgés között Vizakna és határa fölött. Jéggel vegyes nagy fellepszakadás volt.



A töméslen esővíz, a földalatti rágás helyeket, aknaüregeket, főkép a Nagy-Aknát, a sós-patak s a minden oldalról előtört vízár megtöltötte.

A bányaterület elrettentő képet ölt magára, a föld összeropogott minden felé, borzasztó lyukak, mélyedések támadtak, a hely egyre súlyosodott, nagy dübörgéssel néha-néha egy-egy óriási sós-zikla, vagy földtömeg szakadt be. *A Kis-Akna a hogy összeomlott, nyílása 15 lábnyi magasságra fellökte a piszkos vízhabokat.* Ennek következtében a Nagy-Aknát töle elválasztó sós-falakon átörtetett s nagy robajjal az árvíz a Nagy-Aknába átömlött,

Mialatt kiűnn az ég zengett, a föld gyomrában is nagy dolgok történtek, sőt lehet mondani, csoda dolgok . . . Mert a természeti erőknek szörnyű kitörése, az elemek rettenetes harcza következtében az ég csatornáiból leáradó víz Bem vitéz katonáit a föld mélyében felkereste s közülök hatot rettentő sósírjokból újra napvilágra hozott.

Testök szagtalan, tiszta, bőrük fehér, tagjaik élőkészre hasonló volt. Fehéren mint márványszobrok keltek ki sírjokból.

Negyvenegy esztendeig s öt hónapig pihentek a föld mélyében, mélyen, mélyebben mint más halottak. Véres tetemeiket elborította a sós-folyadék, a rájuk szakadt sós-ziklák, alászorítva őket egy korábbi geológiai korszak ásatag kövületeinek közelébe, a hol már évezredekkel ezelőtt elpusztult világok pihennek.

De ők nem lettek az enyészeté! . . .

Konzervált és feloszlásnak nem indult, teljesen ép állapotban, lö- és kardsebek által ékesítve jöttek fel.

Tetemeik felboncolása, érdekes orvosi észleletek, megható és nagyszerű eltemetésokről lapjaink érdekesebbnél érdekesebb cikkeket közöltek, mikből az olvasó közönség azokra nézve teljes ismerettel bír.

Ismertetés tárgya volt, hogy miért jöttek fel a meghalt honvédek? . . . Ismertették, hogy dr. König Henrik a csodálatosan konzervált honvéd holttestekről Berlinben mily nagy figyelmet keltett értekezést tartott? . . . Ismertették, hogy a nép között minő mondák és regék keletkeztek a vizaknai szabadsághősök regyszerű feljövetele tekintetében.

Képünk egyik honvédet ábrázolja, a mint König tanár rajta a boncolás műveleteit végzi.

Adatok a vizaknai csatában megsebesültek szállító csapatának elfogatása és az elfogottak egy részének sorsához.

E becses lap múlt évi 1. és 2. számaiban Kádár József ur a Schön Vincze elbeszélése alapján közli a vizaknai veszített csata sebesülteinek elfogatását s „egy részének“ további sorsát. Bár nem vagyok hivatott író, de azért engedje meg a szerkesztő ur, hogy én is, mint az elfogottak „másik részének“ egyike, azt a mit átéltem, elfogatásunkat és károlyfehérvári fogságunkat szépítés vagy más hozzáadás nélkül híven elbeszéljem.

Mint 16 éves tanuló 1849. év január hava elején lettem Marosvásárhelyen a 10. Vilmos-huszárezredbe közvetlen Zsurmai Lipót őrnagy által felvéve, ki egyenesen az őrnagy irodába alkalmazott.

A vizaknai csatát megelőző napon a városnak Szelindek felőli részén előrségre voltunk kirendelve, hol őrtanyánk egy patak malom, vagy talán korcsma-ház mellett volt. Innen estelélé Zsolner nevű vén huszárral Vizaknára beküldtek, hogy az őrnagy és a svadron málhás szekereit hozzam ki ha kapok holmi aprósá-

gokat, dohányt szerezzek be. Már elindultam, midőn őrnagyom visszahivatott s hogy az előrsőn álló tót honvédekkel valami bajom ne történjék, közlé az emlékezetemben maig is híven megmaradt „*Madéfalva*“ jelzőt és „*tenyérrel a jobb czombra ütés*“ azon napi tábori jelt.

Fergeletes hózivatar ért utközben, az út hófúvástól volt felismerhetetlenné téve s csak taláalomra baktattunk a város felé, Egyszerre lódobogást hallánk s a svaliserek bukkantak elő, kik látva, hogy csak ketten vagyunk, ránk kiáltottak adjuk meg magunkat. Zsolner karddal felelt a felé közeledőnek, egy másik rám tört. Ugy ahogy gyenge erőmtől s a vívásban való járatlanságomtól kitélt, oltalmaztam ugyan magam, de még sem tudtam azt az erős vágást elhárítani, mely balkarom könyök csontját érte. Zsolner hamar végzett svaliserjével, azt levágta s segítségemre jöve, oldalról olyat vágott az engemet megtámadó pofájára, hogy az nyergéből rögtön lefordult s lova messzeszaladt, de jött helyette más, kire, mielőtt hozzánk ért volna, pisztolyomat sütöttem, ez a lövés mentett meg mindkettőnk az elogatástól. A nem messze levő honvéd-előrs a lövést meghallotta, a főrség előrohant, a svaliserek elesett társaikat otthagya elvágattak. A karomra kapott vágást akkor alig éreztem. A honvédek a két svaliseret, kik nem voltak meghalva, elfogták, bennünket pedig a helyes utra vezettek, melyen be is jutottunk a városba.

Reggelre karom úgy eldagadt, hogy mozdítani sem tudtam, mentém báránybőrbéllésének szőre a sebbe tapadt s föl kellett hasítani. Mig Zsolner velem bajlódott, a csata elkezdődött, az utca szekerekkel össze-visszatolult, hogy szó sem lehetett arról, hogy köztük két szekerünk keresztülhatolhasson; hirtelenében az én lovamra egy pár csomagot felcsatolt s elisietett én pedig, társaimtól elszakítva, szekeren maradtam. Délután 1—2 óraker minden szekér Szerdahely felé utnak indított. Az út végtelen rossz volt; lassan mehettünk s későn is értünk Szerdahelyre, hol megháltunk. Onnan, hogy mikor indultunk és hogy jutottunk Szászsebesre, én arról mitsem tudok, mert erős seblázam miatt önkívületi állapotba jutottam s csak akkor tértem némileg magamhoz, mikor kocsisunk, szintén vén huszár, egy szászsebesi szász házhoz bevitt. Itt az isteni gondviselés épen a luth. orgonista házához vezérelt, kinek neje látva alélt állapotomat, mindjárt ágyba fektetett s főleg mikor megtudta, hogy én is kántor fia vagyok s a német szót is értem, oly gondos ápolásban részesített, hogy édes anyámtól sem várhattam volna különbet. Kevés meleg ételt magamhoz véve, a kiállott fáradság és lázas fájdalmak után úgy elaludtam, hogy csak akkor ébredtem fel, midőn háziasszonyunk azon hirt hozta, hogy a fehérváriak a városra törtek ugyan, de ne féljek, mert ő meg oltalmaz. A 2 kocsist a ház hiujába zárta, engem pedig saját hálószobájában fektetett s megantitott, hogy ha valaki mégis betalálna jönni — jól lehet a kapunkat bezárta — úgy viseljem magam, mint családtag. Nem jött senki be, de közülünk sem ment senki az utcára s hogy ott mi történt nem tudom.

Hogy mi történhetett Szász-Sebesben a sebesültekkal: elmondja Dercsenyi Kálmán írásban kezemnél levő naplótöredékében, ki az akkori eseményeket kezdettől fogva végig híven megírta.

A vizaknai csatát követő másnap reggelen Szerdahelyen levő tábor pontban 4 óraker dobpergés és trombita szó verte fel almából. Visszavonulásunk a tegnapi napon megállapított sorrendben haladt Szász-Sebes felé. Midőn már a város előtti fensik lejtőjéhez közeledtünk, a csapat elejéről hallatszott néhány ágyu szóra letünk

figyelmessé. Egy nyargoncznak a gyalogság által vízhangoztatott: „Huszárok előre“ vezényszavára a sereg elején álló Bemhez siettünk, a mikor Makray őrnagyunk azon rendeletét vette a tábornoknak, hogy rohanjon velünk a lötezőn és tisztítsa ki az ellenségtől. A gyalogosok még előttünk megindultak a töltés két oldalán két csapatban és már ekkor a külváros kerítéseit érték el. Sebesen haladtunk az országuton a város felé, a hol egy összelőtt ellenséges nagy töltényszekeret találtunk az elmenekült ellenség által ott hagyva. A piacon szerte széjjel fekvő seregünk különféle csapataihoz tartozó halottakat találtunk szám szerint harminczat; őrnagyunk azonnal eltalálta, a Vizaknáról szekereken elmenekült sebesültjeink hullái voltak, azok a kiket a szászsebesi polgárság azelőtti éjjel gyalázatosan lemészárolt. Ezek között elrejtőzött 20-30 sebesültünk, ez alkalommal életben maradt s köztük Balthéz főhadnagyunk is.“ (Ez még a szebeni csatában sebesült volt meg) stb.

Reggeli 9 óra felé Szerdahely felől heves ágyuzás hallatszott; megjöttek a miéink, Schön V. elbeszélése után az mondatik, hogy 2 órai rablás engedtetett volna.*) Ugy volt-e vagy nem: azt nem tudom, de annyi igaz, hogy a mi szállásunkra 3 tisztlen kívül más be nem jött, ezek nem raboltak; de sőt köszönettel vették, hogy háziasszonyunk jól megvendégelte őket.

Szekereinket 12 óra felé ismét utnak indították Szászváros felé. A jó szívű kántorné karomat friss kötésbe tette s a megfagyás ellen egy avult viklerbe bebojnyálta s mind hármunkat enni valóval ellátva bocsátott utnak; egész éjjel mentünk s hajnalra értünk Szászvároshoz.

A Schön V. előadása után azon állítás, hogy „Szászváros felé ugyszólva az oláhokat mi vettük üldözőbe 3 fontos ágyu lövéseket téve feléjük“ téves, mert azon éjszaka — menet — egyetlen ágyu vagy puska lövés sem történt, ellentálló oláh sem jelentkezett; azokat Szászváros végén levő táborukból a mi megérkezésünk riasztotta fel s ott állottak el utunkat, nem csak, de a hátunk megett hagyott fő utat is, mintha a földből nőttek volna ki, úgy, hogy sem elé, sem hátra nem mehettünk, hanem kénytelenek voltunk a hegy alatti oldalra fordulni; ez volt vesztség! Károlyfehérvári fogságunk alatt sokszor de sokszor megvitatták ezen visszatérést tisztjeink, s az ők beszédjük után állítom, hogy ha a főuton térhetünk vala vissza, a Szász-Sebesről jövő fősereggel okvetlenül szembe talákoztunk; így kikerültük őket.

A teljesen kimerült és lehangolt menetnek az oláhok folyton sarkában voltak s távolról lövöldözték, de a lövesek mit sem ártottak. Mikor közel jönni merészkedtek, akkor mi is ágyuval törtünk feléjük s egy egy vaktöltés pukkanása mindig vissza riasztotta őket. E lövésekkel arra is számítottunk, hogy a miéink az uton meghallják s segítségünkre sietnek, de éppen ellenkezőleg történt; lövéseinket németek hallották meg s ők siettek az oláhoktól való megszabadításunkra s a hegy tetőn elfogtak.

Fegyvert nem volt mit letenni, azt részint Vizaknánál ütötték ki kezainkből, részint némelyek — önként elhánták s csupán az 1 rongyos 3 fontos ágyut vették őrizet alá. És itt, az igazsághoz híven ki kell mondanom, hogy a minket elfogó sivaliserek tisztjei és közlegényei a legemberségesebb módon bántak velünk, senkit sem bántottak, semmit el nem vettek, sőt midőn vezetőjünknek tudtára esett, hogy a sebesültek nagy része 24 óra óta mit sem evett, kenyeret és pálinkát osztatott ki köztük.

Istenem beh másképp lett volna ez, ha az oláhok körmei közé jutunk!

Schön V. előadása alapján az állítatik, hogy 150 főnyi fegyveres fedezetünk is volt*) ezt most hallom először! Én a hol jártam, mindent jól megszoktam figyelni, nem is voltunk oly sokan — circa 100 szekér — hogy észre ne vehettem volna, de én legalább bár egyetlen egy szakasz rendezett sorban álló honvédet nem láttam, de igen is láttam minden fegyver nembeli zászlójukat elhagyott — fegyverüket elhánt sebesült és nem sebesült fegyelméletlen tömeget s a honvéd táborok szemetét egy csomó sepredek fehérsépet. Sőt annak az egy ágyunak is — és nem kettő mint Schön állítja — lafétája el törve, úgy, hogy lánczokkal kellett összekötözni s pokroczok alá tömésével irányítani. Töltény kocsi egy sem volt s azt a néhány vaktöltést is, mit az oláhok felé kilőttek, nem tudom honnan tudták előszerezni. Vizaknánál gondoskodott a német, hogy ágyunk ne maradjon, s a mi maradt: az kellett az „öregnek.“

Elfogatásunk után „Petersdorff“ Szász faluba vitték s a falu alsó szélén a mezőn telepítettek sátorba, hol másfél napot és 1 éjet tűz nélkül dideregtünk át a nagy hidegben; csuda hogy mind el nem fagyunk! Éjjeli őrzőink a petersdorfi Landsturmok voltak, kik a mihez csak hozzá férhettek, szekereinkről mindent leloptak, jobb lovainkat erőszakkal istállóikba vezették. A második nap délutánján a tisztteket és sebesülteket külön választva 25 szekeren Bianchi ezredbeli polákok kísérete mellett Fehérvárra indítottak, hová éjjel 11 órakor érkezünk s a mi máhánkat el nem lopták a petersdorfiak, mindent magunkkal vihettünk; senkitől semmit el nem vettek.

Első éji tanyául a városban a piaci nagy kaszárnyának a kapu bemenettől balra eső 2 nagy szobája volt adva hová a várbeli tisztiek csoportosan toltak „Honvédet látni“, ételt italt hozattak, s e bucsú járás másnap is annyira tartott, hogy talán nem volt a városban egyetlen tiszt, ki minket megbámulni el ne jött volna; ajtónk előtt őr állt ugyan, de nem volt bezárva Dicséretükre legyen mondva, mindnyájan nagy részvétellel voltak sorsunk iránt s egyetlen szitkozódó vagy csufolózó szó ki nem jött ajkaikon. E szobákba voltunk mindaddig el zárva, míg a piskii csata sebesültjeit helyünkbe nem hozták, minket pedig levittek a vár szőlők felől levő oldalán a legbensőbb sánczban, a vár belkapuján ki menve jobbfelé eső III. és IV. kasamatákba.

E helyen megjegyzem, jól lehet több nehéz sebesült is volt köztünk, s néhány tisztet kivéve a többieknek mind voltak sebeik, de soha senkinek eszébe nem jutott e sebesülteket bár egyszer orvosilag kezelteni. Köztünk orvos nem volt, az ő orvosaik pedig alig győzték saját sebesültjeiket kezelni, s csak midőn egy IV. zászlóalybeli pozsonyi születésű fiu, — kinek lábát ágyugolyó szakította — sebében elhalt, jutottak a mi sebesültjeink eszükbe; ekkor a nehezebbeket felvitték a Batthyány könyvtárba rendezett katonai kórházba.

(Vége köv.)

Miháلتz Elek,
m.-valkói ev. ref. pap,
volt 49-beli Vilmos-husár.

Erzsébetváros veszedelme 1848—49-ben.

Az 1848—49. forradalmi évek Erzsébetvárost sok tragikus esemény színhelyévé tették. A mint az oláh és szász hordák a bécsi kamarilla megbizásából megindultak rabolni és gyilkolni, Erzsébetvárost is az oláh

*) Schön Vincze már nem él s így e feltételes állítást sem czáfolhatja meg. Szerk.

*) Schön tüzér és azok közül való és nem sebesült volt. Szerk.

Gica prefecturája alatt egy hajnalban meglepve, úgy bekerítették, hogy váll-vállhoz ért s a legkipróbáltabb nyul sem tudott volna az átkos körből kimenekülni.

Reggel a horda részéről támasztott érlelmi követelések kiszolgáltatása a város előjárósága által elintéztetvén, a hordát vezető tribunok a város előjáróságától kezéseket követeltek. Hogy a míg a horda ott fekszik a város körül, legyen biztosítva minden megtámadás ellen. A városi tanács akkori korifusai engemet mint református papot és a két *Szentpéteri* testvért jelölték ki kezesekül; mire egy tribun engem le is tartóztatván, irományaimat lefoglalta és a piac közepén felállított két sor lándzsás oláh közé vezetett s ott szekérbe ültetve a két Szentpéteri testvérrel, lándzsás fedezet alatt *Holdvilág* községébe kísértetett *Kópet* nevű svalizser-ezredes szállására, kinek lojalis bánása mentett meg a hordák lándzsájától.

Az oláh csorda egy nap és egy éjen át, mint egy vérszeljes felleg fenyegetőleg állott a város körül. Másnap felindultak Segesvár felé, utközben rólunk kezesekről sem feledkeztek meg. Holdvilágon két tribun bejött az ezredes Kopet szállására s ki kért minket, hogy vigyének magukkal s különösen Szentpéteritől kértek háttaslovakat. De Kopet ezredes hideg rövidséggel utasította el őket s 12 svalizsert állított fel védelmünkre a kapuba, azzal az utasítással, hogy ha erőszakos betörést kísérelnének meg, verjék vissza őket fegyveres erővel. A tribunok látván e komoly ellenállást, nem szaporítottak szót, hanem az egész hordával elindultak Segesvár felé, minket pedig az ezredes szabadonbocsátva, fedezett alatt hazaküldött. Ez történt 1848. október havában.

Ezután békekességben volt a város, rendezte az őrséget mintegy 130 személyből, századosnak megválasztották *Haller Józsefet*, főhadnagynak személyemet, őrmesternek egy Szenkóvics nevű városi polgárt, herendezték a várdát a piaczsorba s rendes előőrsoket küldöttünk a segesvári utra, honnan a reactio fészke fenyegette a szász határvonal szélén egyedülálló, nagyrészen magyar érzelmű kis városunkat.

Nagyküllő területén megkezdődött az oláh és szász hordák által a nemes birtokosok megszárlása, a Bója völgyében mind összefogdosták, kiket csak otthon találtak, különösen a magyar hivatalnokokat tuskón-bokron, mezitláb, verve hurczolták *Jakabfalva* nevű szász községbe, hol br. *Heité* osztrák százados egy svadron lovassal volt állomáson. Utközben sokat leöltek, Bajából a *Miske* családot, Bürkösön *Motok* nevű főbíró, *Szathmári* nevű szolgabíró. Kiket Jakabfalvára kísértek, életben maradtak ugyan, de nagyon meg lettek kinezva. Mindezeknek tudomására jutva, nagy volt a félelmünk, mert előre tudtuk, hogy a város sem fogja kikerülhetni a fenyegető szomorú katasztrófát. Szívtárgott ugyan be valami hír a *Bem* tábornok bejöveteléről s diadalairól, de még hinni sem mertünk, körülvéve mindenfelől kémeztől. Végre, midőn megdördülni hallottuk *V.-Gálfalván* az ágyukat s megjött a hír a *magyarok győzelméről*, megvizsgáltoltunk s igen vérmes reményeket kötöttünk a győzelemhez, mely végre siralmas véget ért.

(Folyt. köv.)

Benedek Ferencz,
nyug. esperes.

Pöltenberg és a kápolnai csata.

— Válasz Zambelli ezredes cikkére. —

(Folytatás.)

És most, ha levonjuk Görgeynek a kormány intenciói szerint korábban véghez vitt némely eclatansabb fegyvertényeit, különösen ha levonjuk a kormány intenciói ellenére

1849. évi július 2-án és július 11-én Komáromnál — azon helyen, hol az széles e hazában akkor egyes-egyedül kivétel volt — vívott nagy csatákat és későbbben azonban remek hadműveleteit, melyekkel a majd bekerített hadserege több ellenséges hadtest közepén, s a tulnyomó muszka hadsereg derekán át magának utat tört, a végett, hogy nem csak a déli főhadssereggel összeköttetésbe lépjen, hanem ez utóbb nevezettnek tökéletesebb szervezésére időt szerezvén még is Aradra, a hadügyminiszterium által kijelölt „rendezvov” helyére pontosan kellő időben megjelenhessen. (Ha ezeket levonjuk, mi marad akkor még fön a magyar főhadsseregek viselt dolgairól, mi által fegyverbecsületünket megóva tekinthetnénk? — mert bármennyire is megnyugtatólag hat reánk ama vitéz tettek láncolata, melyeket erdélyi hadseregünk fölmutatni képes volt, még sem szabad elfelejteni azt, hogy az erdélyi hadsereg csak másodrangú volt, mert vele szemközt az ellenségnek főhadsserege soha sem állott, ennél fogva erdélyi hadseregünknek dicsőséges tényei főhadsseregünkre közvetlenül ki nem hatottak.

Mit is tett Dembinsky a magyar fegyverbecsületének megóvására az ő folytonos, minden komolyabb megütöközést gondosan mellőző hátrálásával Kárpátoktól — Galliczia határától — kezdve egész a legalsóbb Tiszáig, s onnét a semleges területre való áttámasztásáig? És mit szól Dembinsky nek ezen dicsőtelen tényeihez Gelich Richard ur, a „magyar” történetíró? Egy árva szót sem szól hozzá, s ezen a vitézséget nélkülöző ténykedést úgy adja elő, mintha az nagyon természetes, s akkori állapotunkból önként kifolyó lett volna. Pedig Gelich Richard ur említett művében elbeszélte tényeket rendszerint saját véleményével commentárolni, néha nagyon éles, sőt ide s tova igazságtalan kritika alá szokta vonni. Valóban itt „*difficile est satiram non scribere*”. Ezeket már most minden feszültség nélkül megmondani is, megírni is lehet. Mert az egész világ tudja, hogy a régi honvéd, ha volt is valaha forradalmár, de már nagyon régi idők óta „*annak lenni megszűnt*”. Sőt a Görgey hadseregbeli honvédről azt is merem állítani, hogy az forradalmár soha sem volt. „És ha V. Ferdinánd király bármikor, még a legdöntőbb csatának megnyerése után is fegyvertelenül, és minden védelem nélkül a magyar főhadssereg táborába jön, egy sem találhatik köztünk tábornoktól kezdve egész a legalsóbb rangú közhonvédig, ki köteles alattvalói hódolatát önként meg nem teszi.”)

Átmenvén már most Zambelli Lajos ezredes urnak a cikkemre adott felelet benső tartalmára, fölötte nagy örömmre szolgál abbéli tapasztalatom, hogy ezredes ur feleletében nagyjában, s lényegében ugyan azt állítja, mit cikkemben annyi gondnal és fáradtsággal nem csak állítani, de bizonyítani is iparkodtam. És ha előre tudom, hogy Zambelli Lajos ezredes ur cikkemre fölszólal és még úgy szólal föl, a mint azt meg is tette, akkor teljes bizonyítéknak vevén ezredes urnak közvetlen tapasztalatából eredő minden állítását, cikkemet is sokkal rövidebbre szabhattam volna. Ám nekem kellett úgy fölszólalnom, a mint azt tettem, mert Klapka és utánna nevezett szerzők is az 1848—49. évi lényegében dicsőséges hadi történelmünket nyilvánvalólag „legenda”-vá idomították át. A közvéleményünk pedig ezen szerzők előadásai után megállapodott. Mert a hol egyszer valódi történelem helyett legenda foglal tért, ott sem észszerűség, sem igazság többé nem létezhetik. (Proudhon)

Mit is tartalmaz kérdéses cikkem lényege? Sem többet, sem kevesebbet mint azt, hogy a kápolnai csatának második napján Pöltenbergnek hadosztálya a reá rótt föladatot híven teljesítette, s e napon a Verpelétnél megvívott

1) Rüstow II. kötet 347. lap

2) Gelich Richard műve III. kötet 820—825 lap

3) Görgey Arthur „Mein Leben und Wirken” II. köt. 12 lap

csata fáradozásának legnyersebb, logterbesebb részét magára vállalta. Lényegében ugyanazt állítja ezredes ur is. És most már én teljesen bebizonyítottam tartom, hogy Klapkának és nevezett társainak ellenkező tartalmu állításai tévesek, nem valódiak. Fölszóltam pedig leginkább azért, mert Klapkának és társainak ezen valótlan insinuációi, s annak folytán a közvéleménynek szülemlett hatása által megtámadva láttam az egész hadosztályom reputációját, a fő és alantas vezéreim szereplését is. ¹⁾

És bátor vagyok ismételve azt kérdezni, vajjon ily alantas vezérek: mint Zambelli Lajos, Kossuth Sándor, Gózon (forradalmunk e Camille Desmoulinsje), Posta türtették, türték volna-e azt, hogy Pöltenbergnek hadosztálya daczára a korán reggel óta hallott ágyuzásnak, s a kapott és azonnal közhírré tett fővezényleti parancsnak ellenére valahol Kerecsend táján vesztegeljen, s a hallott ágyuzó után azonnal ne induljon utnak. Különben azt maga Pöltenberg ismert természeténél fogva sem tehetta, mert őt mindenkiugy ismerte, mint a magyar ügyet testestől-lelkestől fölkaroló, s mindent a legnagyobb vitézséggel harcizoló férfit. ²⁾

Czikkemben azt mondtam, hogy 1849. évi február hó 26-án déli órákban egész hadosztályunk Fel-Debrőre érvén ugyanott elszállásoltatott, s a támadt riadóra, ágyuzó után onnét együttesen Al-Debrőre sietett. Én ezen cikkemet a különben igen hü emlékező tehetségem, de legnagyobb részében a szorgalommal tanulmányozott irodalmi művek után irtam meg. Megvallom, hogy 44. esztendőnek lefolyása után emlékezetem e tekintben cserben hagyott és az egész irodalomban nem lelhettem ezen ténynek hü leiratát. Elfogadom tehát ezredes urnak ezen körülményre való állítását és legnagyobb készséggel fogadom azt az állítást, hogy hadosztályunk, Zambellinek dandára közvetlenül Al-Debrőre ment el anélkül, hogy az megelőzőleg Fel-Debrőn elszállásoltatott volna. Következésképp, hogy érkezésünk után nem soká támadt riadóra csaka Kossuth Sándor dandára indult rohamlépésben Al-Debrőre.

Én még azon kérdésnek bonczolásába sem bocátkozom, ha vajjon ezredes urnak, vagy pedig osztályparancsnok: Pöltenbergnek a kápolnai kétnapi csatára vonatkozó nézetei helyesek voltak-e vagy sem? Ennek megbíralása, eldöntése ugy sem képezi kitzűzött földadatom tárgyát.

Én csupán ezredes ur oly állításainak megbíralásába bocátkozom, melyek valódiságáról ezredes urnak közvetlen tapasztalása nem lehetett.

Mindenek előtt pedig bátor vagyok tévesnek nyilvánítani ezredes urnak emlékirataiban foglalt abbéli előadását, hogy 1849 évi február hó 25-én Guyonnak hadosztálya Mező-Kövesden eldisponálva lett volna. Nem is létezhetik oly strageta, ki a rendelkezése alatti csapatait oly kép meneszteti, hogy azon hadosztályt (Aulichét) mely február hó 25-én Tardon, és Ábrányban van, a következő február 26-ik napján Mezőkövesden tehát az ott már állomásozott hadosztálynak

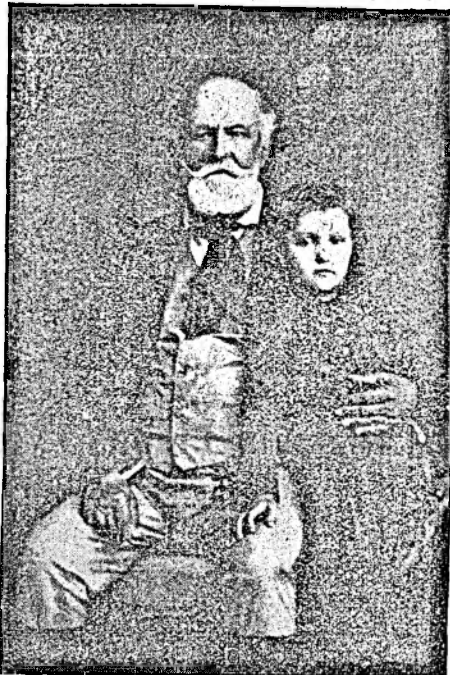
derekán át, Maklárra, s onnét még agyanazon estvén Kálra indítja, azon hadosztályt pedig (Guyonét) mely már február hó 25-ik napján Mező-Kövesden lett volna, a következő napon is vesztegelni hagyja! És mindezt közvetlenül az ellenség előtt állva teszi! De hogy ezredes urnak fönnbibi állítása téves, és hogy február hó 25-én Guyonnak hadosztálya csak Nyékig és Emődig, 26-án pedig csak Mező-Keresztesig, és Mező-Kövesdig ért, arra nézve döntő bizonyítékul hozom föl a VII hadtest parancskönyvének 384—388 számú okiratait, melyek Görgey Istvánnak „1848—49-ből“ czimzett munkája I kötete 256—257 lapjain följegyzévek.

Mind ezek ugyan itt igen mellékes dolgok, én azokat csak is azon okból hoztam föl, hogy bebizonyíthassam menyire csalhat emlékezetem, vagy oly följegyzés is mely másnak csupán emlékezetén alapszik.

Ezredes ur emlékiratainak többi része is nagyon homályos. Nem is lehet, nem is szabad csodálkozni azon, mert ezredes ur emlékiratait saját bevallása szerint részint Olmützben, az ottani fogsága alatt, részint pedig számkivetése helyén tehát minden történelmi adat nélkül állította össze. Ugyanisa „Történelmi Lapok“ 18. számában közzétett emlékiratainak 4. kikezdésében azt állítja ezredes ur, hogy 1849. évi február hó 26-án d. u. 4 óra után Pöltenberg az egész Kossuth Sándor dandarával Aldebrőn az ezredes ur dandarához csatlakozott. És mégis a „további“ elbeszélésének fonalan névszerint 5 kikezdése alatt már Pöltenberg gyalogságának meggyorsítását szorgalmazza, 6. kikezdése alatt pedig már föl is bősüzt ezredes ur a miatt, hogy a várt csapatok oly soká meg nem jelennek, és azért az előre küldött Kossuth Sándor dandárnokra, (az ismert legszókimondobb férfitúra) derekasan reá is förmedt. Ugyanazon kikezdésében még azt is mondja ezredes ur, hogy Kossuth Sándorral meg-ejtett pár beszéd folytán meggyorsította a gyalogságnak menetét mely végre meg is jelent!!

Itt tehát értelmetlenség forog föl. Vagy talán ezredes ur ezen emlékiratai kivonatának valódi értelme az, hogy Pöltenberg Kossuth Sándor

dandarával együtt d. u. 4 óra után Al-Debrőn a csataterén megjelent, a további elbeszélés, illetve ismétlés pedig csak azon időközre vonatkozik, mely az ellenség által ezredes urnak állása ellen megkezdett mozdulatai és Pöltenbergnek a csataterén való megjelenése között eltelt? Ám ha ezredes ur emlékiratainak csakugyan az a valódi értelme, akkor ismét szörnyen csudálkozni lehet ezredes urnak nyugtalanságán, sőt még inkább azon kifakadásain is, melyekkel Pöltenberget, közvetlen föllebb valóját illeti. Mert ha való az, a mit ezredes ur, közölt emlékiratainak 3 kikezdésében állít, hogy d. u. körülbelül 3 óraker megkezdette az ellenség saját mozdulatait ezredes urnak állása ellenében és ha való az is, hogy már d. u. 4 óra után megjelent Fel-Debrőről Pöltenberg is a Kossuth Sándor dandarával a csataterén — azon esetben tekintve — hogy az ellenségnek mozdulatai folytán támadt riadó, annak folytán Kossuth Sándor dandarának fegyverbe való állítása és Fel-Debrőről Al-Debrőre való érkezése mindenesetre jelentékenyebb időt vett igénybe. Pöltenbergnek Kossuth Sándor-féle dandára oly fényes fegyvertényt vitt véghez, melyért még



Id Mezőségi Csaplat

a zempléni zászlóalj századosa.

¹⁾ lásd „1848—49. évi Történelmi Lapok“ 14 számát.

²⁾ lásd Klapka „Nacionalkrieg 1848—1849“ I. köt. 105. lap

sokkal edzettebb hadsereg, mint a magyar volt, méltán irigyelhetné és akkor sehogy sem érdemli meg Pöltenberg azon szemrehányásokat, melyekkel őt ezredes ur elhalmozza.

Egyébiránt meg kell itt jegyeznem, hogy saját tapasztalatom, de az illetékes személyek állítása szerint is az ilyen történelmi adatok gyűjtésénél a legnehezebb munkát adja az, hogy az egyes fegyvertények idő órája helyesen meghatározassék. Ha pedig ez az illető fegyvertények megtörténte alkalmával, vagy azonnal utánna meg nem történt, később, vagy tán évek multával azt helyesen meghatározni lehetetlen. A hivatalos „Winterfeldzug in Ungarn 1848—1849.” művének 290. lapján az áll, hogy 1849. évi február hó 26-án az első ágyú lövés Schwarzenberg hadosztályánál, tehát Kápolna-Kálnál délután 2 óraker történt meg.

Bizonny igaz van ezredes urnak, hogy a Klapka által d. u. 2 óraker Dorboszló felé kiküldött „Zákó”-nak dandára az napon nagyon is hallgatag volt, mert egész délután hollétéről legkisebb hangot vagy jelt nem adott. Igaza van ezredes urnak, hogy Aulichnak, de más magyar vezérnek is az az elve volt, hogy vezérnek mindig ágyuszó után kell csapatait indítani Francia hadseregben való szolgálatom idejében én is gyakrabban intonáltam azon szép tábori dalba, mely akkép kezdődik: „A la voix de canon d'alarme, La france appelle ses enfans! Aux Armes!!”

Ezen elv teljes érvényében tartatik fön minden nemzet hadseregében is, hogy t. i. a vezér a seregét mindig az ágyuszó után indítja. Ezen elvnek szép tetteben kifejezését találjuk a „der deutsch-französische Krieg 1870—71. redigirt von der kriegsgeschichtlichen Abtheilung des grossen Generalstabes 3. Heft” 274. lapján, hol az mondatik, hogy 1870. évi Augusztus 6-án Wörthnél vívott csata alatt Frigyes korona herceg, mint a német III. hadsereg fővezére Starkloff, württembergi dandárnoknak azt a parancsot adta, hogy dandárával Reichshoffen felé tartson. Mivel azonban ez idő alatt Elsasshausen körül a csatazaj növekedett, és az ottani támogatást a porosz tisztek kívánatosnak nyilvánították, tehát Starkloff dandárnok a fővezénylet által részére előirt indulási iránynak mellőzését célirányosnak tartván zászlóaljait a legegyszerűbb uton a lángra borult Elsasshausennek mind két végén mutakozó csatavonalba indította.

Zákó dandárnoknak is kellett hallania az Al-Debró-Kápolna tájáról mindig hatalmasabban fölhangzó ágyuzást! Miért indult ő, daczára a hallott ágyuzónak, Domszló felé, — hol nem is ágyuztak, de nem is puskáztak, — miért nem találkozott ő az ezen irányban ellenség által Gyöngyösről is — Aldebrőről is kiküldött elkülönítvényekkel¹⁾ azt én nem tudhatom, azt csak a jövődő történetíró a nevezett dandárnok részére adott parancsnak, és annak mimódon teljesítéséről szóló hivatalos jelentésnek elbírálása mellett deritheti ki. Mindenesetre pedig — ha valahol, tehát itt is alkalmazandó azon általános elv „Audiatur et altare pars” — Elég megjegyezni azt, hogy a már említett „Winterfeldzug” 292. lapja szerint az Aldebrőről kiküldött szárnyrész vezénylője Brandenstein kapitány látván, hogy Schlick hadtestének Vepelétről nyoma sem hallszik, hogy ellenben jobb oldaláról az ágyuszó mindig hatalmasabban szól, minden további megfontolás nélkül csak az „ágyuszó” után indul, és jókorán érkezik, hogy az elkülönítvényével együtt az Aldebrői erdőnek védelmezésében dicséretes részt vehessen.²⁾

Előre és ismételve kikérem ezredes urnak a bocsánatát hogy következő állításainak, és az azokból levont következtetéseinek alaptalanságát mertem kimutatni. Mertem pedig azért, mert az elmondandó eseményekben közvetlenül részt

vettem, annál fogva azok egyrészt emlékezetembe jól bevésvé és megtartva vannak, másrészt pedig az ezzel egybevágó történelmi adatokkal teljesen megegyeznek. Ezredes ur az elmondandó eseményekben közvetlenül nem is vett részt hanem mint azt emlékiratainak kivonatában fölhozza, mint kitünő lovasságunk derék vezére lovasságunkkal és a hozzá beosztott ágyúkkal tölünk valamivel előre balra az Aldebrő előtti tisztáson lévő magaslatokat megszállva tartotta, és védelmezte. Én pedig, úgy mint emlékiratainak kivonatában említett 51. zászlóaljnak őrmestere az Aldebrői erdőnek megkísérelt visszafoglalásában részt vettem. Ezeknél fogva nem egyéb, mint az igazság kiderítésének célja lebeg szemem előtt, midőn ezredes ur elbeszélésének ellenmondani fogok, s ismervén az ezredes urnak kitünő igazság szeretetét tudom, hogy az így előre motivált eljárásomat nemcsak rossz néven nem veszi, hanem azt alapjában helyeselni is fogja.

(Vége következik.)

in Bulla György

HALÁLOZÁSOK.

Honvédegyleteket, munkatársainkat és lapunk báráit kérjük; a halálozásokról sziveskedjenek egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Frölich József halála. Kötelességemnek tartom jelenteni, hogy jan. 26-án éjszakán halt meg Alsó Kubinban az a Frölich József, kinek érdekében, 1892-ik évben boldogult Inczedy Samu elnök oly humanusan járt el és ötlet közbenjárásával egy szeme világának visszanyerésére segítette. Frölich József szül. 1804. évi január hó 26-án Bochnia-galiczia város külterületén; mint nős ember, és már több mint 40 éves pénzügyőri biztos megyénkbe még 1848. évi szeptember végén bejött, hogy a szabadságunk visszanyerésére segítse a magyart. Mint őrmester beosztatott az első besztercebányai zászlóaljba, részt vett az iglói branyiszközi és kápolnai ütközetekben később elhelyeztetett a II-ik besztercebányai zászlóaljhöz hasonrangban, részt vett a hatvani, pesti, csornai, hegyesi, szőregi és temesvári, csatákban. Mint távirtdai ör pensióban meghalt. Béke hamvainak közli *Bulla György*.

Gfeller Ferencz, nyug. megyei alszámvevő, 1848—49. honvédőrnagy, a bácsbodrogmegyei honvédegylet elnöke, jan. 18-án d. u. 4 és fél óraker hosszúságú szenvedés után és a haldoklók szentségeinek ájtatos felvétele után, életének 74. évében Zomborban elhunyt. Gyászolják: özv. Gfeller Ferenczné, szül. Schäffer Magdolna, özvegye; Szalay Károlyné szül. Gfeller Francziska, férje és gyermeke, Úhlyárik Ferenczné szül. Gfeller Sarolta, férje és gyermekei, testvérei; Gfeller Berta férj. Roediger Lajosné, Gfeller Ferencz, Gfeller Gusztáv, Gfeller Mariska, Gfeller Jenő, gyermekei; Roediger Lajos, veje, Roediger Kálmán, Roediger Ernő, Roediger István, unokái.

Kakas József, rendőrhadnagy, január elején hunyt el Nagybányán. A megboldogult 1815-ben született. 1867-től kezdve 25 évig volt városi szolgálatban. 1836-tól kezdve a 9. huszárezredben szolgált és végigharcolta az egész szabadságharcot a világosi fegyverletélig és pedig vitézi módon. Mint rendőrhadnagy is híres ember volt, még Jókai is leírta, hogy hogyan fogta el Farkas

¹⁾ Lásd „der winterfeldzug 1848—49. in Ungarn” 288. és 290. lap.

²⁾ Lásd „der winterfeldzug 1848 49. in Ungarn” 299. és 292. lap.

Bénit, a szamosujvári fegyintézetben elpusztult hires rablót, a mikor aztán ilyen szójátékot csináltak rá: „Kakas fogta Farkast.“ Nevezetes tette volt az is, mikor 1846-ban Nyiregyháza és Kálló között megmentette a kincstár egy szekerét a kirablástól s két veszedelmes rablógyilkost ott a szekér mellett elfogott s bevitt Kállóba

Kosztá Simon. Brassó vármegye Tatrang községi lakos, 1848 49. honvéd, több ízben folyamodott az országos honvédség-egylethez nyugdíjért, mindannyiszor vissza lett utasítva, mivel a 65 évet még meg nem haladta. 1830-ban született, nyomorult, elbetegesedett szegény napszamos volt, nem várható tovább, meghalt 1894. január 3-án Tatrangon. Számos öreg bajtárs kísérte ki a temetőbe.

Bizony, bizony, igen hosszú szegény embernek az a meghatározott 65 év, ideje volna, ha már leszállítanák.

Mislinszky József, volt 48-as honvéd-főhadnagy, nyugalmazott főbíró, törvényhatósági és közigazgatási tag Ungvárott halt meg életének 70. évében.

Sennyey Lajos báró halála. Ismét elhalt szabadságharcunk egy bajnoka még pedig a javából. Tegnap temettük el Páciban (*Zemplén megyében*) Sennyey Lajos báró ottani nagybirtokost, a ki 1848-ban mint 19 éves tanuló sietett magát a haza szabadságáért feláldozni. Mint sirja felett mondta Bajusz József 49. honvéd főhadnagy bajtársunk, nagyon jellemzetes beszédében, a Rákóczy Ferencz, szabadságért harczoló seregében vitézkedett. Sennyey István tábornok ivadéka nem is tehetett másként.

Előbb ugyan a Zempléni önkéntes huszárokhoz sorakozott, de miután ezeket Deésnél szétugrasztották tapasztalván, hogy újonnan alakult lovas-csapat csak huzamosabb idő alatt gyakorolható be annyira hogy ellenség előtt megállja helyét, a 6-ik, ugynevezett Würtemberg huszárezredhez ment át, a melynek a Lenkey János százados, (utóbb tábornok) vezetése alatt a haza védelmére, Gácsországból felsőbb parancs nélkül, sőt annak ellenére bejött százada már akkor is jó hírnevet szerzett.

A téli hadjárat alatt előbb Rápásy Mihály, utóbb Aulich Lajos tbk. parancsnoksága alatti II. hadtestben a Tisza-Füred és Török-Szt-Miklós közt, — látszólag — czéltalan ide-oda menetek alkalmával sokszor találkoztam a szép, kedves, mindenkitől megszeretett huszárhadnaggyal. E tulajdonát melynél fogva a ki csak egyszer is beszélt vele, a rajongásig megszerette holtá napjáig megtartá.

Ezredének egyik osztálya Komáromban maradván, ő a főhadsereggel Világosnál tette le a fegyvert.

A hadjárat lezajlása után, ha emlékezetem nem csal, be is volt az osztrák hadseregbe sorozva, a honnan kiszabadulván, Pácini ősi birtokán vonult meg. 1854. vagy 55-ben alálkoztam vele ismét.

Az u. n. Októberi diploma alapján 1860. év végén vármegyénk alakuló és tisztválasztó közgyűlésén tevékeny részt vett, és az 1861. országgyűlésen, mint a Bodrogi (Király-Helmecki) kerület képviselője a *határozati párt* híve volt. Szinte páratlan népszerűségénél fogva alig lehet kétség benne, hogy a későbbi országgyűlésekre is egyhangulag megválasztották volna, de ő többé nem akarta e diszes megbízást elfogadni, s ezen-tul szinte teljes visszavonultságban élt; még a vármegye közgyűlésein is csak igen ritkán jelent meg.

Midőn azon számos, volt honvéd törzs- és főtiszt által kiállított nyilatkozatot, a mely szerint a Görgeire emelt hazaárulási vádat méltatlannak mondják, és azon meggyőződésüket fejezik ki, hogy Görgei hazáját a hadjárat utolsó napjáig becsületesen és lelkesen szolgálta

(velem együtt), minden habozás nélkül készségesen alá irta: igen érdekesen beszélt el a Világosi haditanács lefolyását, a melynek csaknem egyhangu határozatából tétet le seregével Görgei a fegyvert. Mig ez alkalommal is kigyuladt arcán a honvéd-sereg és vezére iránti lelkesedés lángja.

A még csak 65-ik évét élő daliás termetű, erős ember egészsége a legközelebbi hetekben megtört, s néhány napi betegsége e. f. hó 21-én a reggeli órákban kiragadta őt közülünk, s velem együtt igen sokan szeretett felejtethetetlen kedves barátunkat vesztettük el benne.

Soraimat azon szavakkal rekesztem be, melyekkel Bajusz József volt főbadnagy bajtársunk a sirnál mondott beszédét: hogy hazánk az ő halálával ért vesztéséért kárpotolva van fiaiban. Közli *Matolai Etele.*

Sillye Gábor. Az önvédelmi harcz egyik jeles előharczosa hunyt el tegnap Hajdu-Böszörményben. Egy híján 80 évet ért meg Sillye Gábor, a Hajdu-kerület egykori kapitánya, A hat hajdúváros 1847-ben az országgyűlésbe küldte s ez időben mindenfelé feltűnt szép daliás termete és gyönyörű tánczát megbámulták a legelőkelőbb bálokon. Róla jegyezte fel a szabadságharcz története, hogy 1849. április 11-én a hajduböszörményi kerület gyűlésén „kikiáltotta Magyarország függetenségét és a Habsburg-dinástiát megfosztottnak nyilvánította a tróntól, tehát három nappal előbb, mint Kossuth tette a debreczeni országgyűlésen. A függetlenségi harcz leveretése után ő is bujdosott a tanyákon. Mikor pedig az alkotmányos korszak beköszöntött, Deák Eerencz mellé szegődött és felajánlotta szolgálatát a felelős magyar kormánynak, a mely őt a Hajdu-kerület kapitányává és Debreczen város főispánjává nevezte ki. Utolsó kapitánya volt a hat hajdúvárosnak, mert ez ősi tisztség 1876-ban Hajdumegye kikerítésével megszűnt. Sillye Gábort akkor Hajdumegye főispánjává nevezték ki. Mint a Deák-párt igaz híve. Tisza Kálmán politikai szerepléséért sohasem lelkesedett és főispán korában mindent elkövetett megbuktatására. A politikai ellentét köztük később személyes antagonizmussá fajult s Tisza Kálmán már belügyminisztersége első napjaiban elmozdította állásától. Gyűlölettel szívében vált meg Sillye Gábor a közpályától s azontul visszavonultságban élte napjait. Lelkesen érző szíve még csak kétszer melegedett fel: 1878-ban, a mikor Tisza Kálmán Debreczenben megbukott és 1890. tavaszán, a mikor az élesesztű államférfiu odahagyta a miniszterelnöki palotát. Most meghalt az ősz hazafi, a kiből utolsó kapitányukat gyászolják Nánás, Dorogh, Böszörmény, Hadház, Szoboszló és Vámos-Pécs hajdúvárosok.

KÜLÖNFÉLÉK.

Mezősy Lászlóról. Lapunk m. évi november hó 15-én kiadott 22. számának „Halálozások“ czimű rovatában két téves állítás van. Az egyik a következő: „Mezőssy . . . harczolt a hazáért, mint a Nyiregyházán alakult uri csapat tagja, mely Máramarosban táborozott.“ Várady Gábor „Hulló levelei“-ből van tudomásom róla, hogy Szabolcsban alakult az értelmiségből egy csapat, a mely a máramarosiaknak segítségükre ment és ott huzamosan táborozott. Vajjon Mezőssy László tagja volt-e annak? — abban igen kételkedem. De igen is — van tudomásom arról, hogy Zemplén vármegyében 1848 aug. és szept. havában az akkori miniszterelnök felhívása folytán a nemzetőrségből, önkéntes jelentkezőkből alakult az ugynevezett *Zempléni önkéntes zászlóalj* 740 emberből Sárospatakon, a hol a nemzetőrségi szabályok szerint

a csapat maga választá tiszteit, míg a vármegye területéről ki nem vonult. Ezen önkéntes zászlóaljnál kezdém én is katonáskodásomat, Mezőssy László is. A zászlóalj 3 századba oszlatván, a 3-ik (alföldi) század Mezőssyt választá meg századosául és a zászlóalj október hó 6-án indult el Sárospatakról. Mezőssy László tehát, mint ennek egyik századosa vett részt a schwechati csatában és a bábolnai szerencsétlen meglepetésben. Tehát nemcsak táborozott, de ellenség előtt is állott. A másik valótlan állítás, hogy a képviselőházba egyszer sem jutott be. Igaz a kiegészítés óta nem; de 1861-ben a Zemplén vármegyebeli megválasztói kerület képviselője volt.

Tisztelettel *Matolai Etele*.

Mezőssy Lászlónak a kolozsv. orsz. ereklje-muzeumban letéteményezett életrajzi adatai, a saját jegyzetei szerint a következők:

„Születtem 1814 február 26-án Szabolcsmegyében, Pazony községben. Helvét hitvallású vagyok. Iskolákat, jogot Sárospatakon végeztem. 1832. évi jul. decemberbergi Torna követe Gr. Andrássy Györggyel; 1836-ban szolgabíró Szabolcsban; 1838-tól Tolcsván föld- és szőlőbirtokos lettem, 1848. augusztusban Zemplén megye önkéntes zászlóalj alakításával bizott meg; 800 embert gyűjtöttem Szepes, Zábráczy társakkal, beszámoltam 40 frttal. A zempléni önkéntes zászlóalj választott Sárospatakon a főiskola udvarán századosnak. Budapestre vittem a zászlóaljat, melynek Gr. Andrássy Gyula lett az őrnagya. Schwechátánál 1848. okt. végén, másodsor a Győrtől való levonulás után Görgey seregében Bábólnánál 1849. jan.-ban voltam ütközetben. Mikor Gr. Andrássy Gyula, a schwechati csata után haza ment Zemplénbe főispánnak, én maradtam mint a zászlóalj feje. Most földbirtokos vagyok Szabolcsban a „Sima“ pusztán és Zemplénben, Tolcsván elpusztult szőlők gazdája. Lakom Zemplénben s tolcsvai pinczéből adok el valódi, nem divatos pancsolt „tokaji“ bort. Vagyonom van annyi a mennyi után megélhetek. Özvegy vagyok. Béla fiam doktor lett és a 14-ik huszár ezredben önkéntes hadnagy. László fiam Sárospatakon jogász. Van három leányom, kik közül a legnagyobb 18, a legkisebb 13 éves.“

Tolcsván, (Tokaj alatti) 1893. márczius.

Mezőssy László

zemplémi zászlóalj századosa.

Fentebbi életrajzi vázlatnál sokkal érdekesebbek, tanulságosabbak azok az epizodok, melyeket az elhunyt lapunk 1892. és 1893. év folyamában irt. Az 1892. évfolyamban a 119 és 128. lapokon elmagyarázza, *hogyan lett és meddig volt Gr. Andrássy Gyula honvéd?* „Az új épületben“ czímen, hol sokáig fogva volt, ugyanez évfolyam 220. 231. 238. 246. lapokon, mint szemtanú oly közvetlen hűséggel, oly megrázó színezéssel írja le Batthyányi és mások kivégeztetését, hogy a sorok az olvasónak a szíve mélyéig hatolnak. Mezőssy a Történelmi Lapoknak még az 1893. évfolyamban, halála előtt csak néhány hónappal is irt. Irt „Egy kis nyulszivűség-“ről 1848-ból az 52. lapon, „Budavár bevételéről“ a 115. lapon.

Arczképéről még a m. é. elején készítettünk metsvényt alkalmi közlésre. Nem volt alkalmunk életében kiadhatni.

Halála alkalmával felkértük a családját némely adatok szíves beküldésére, s nem válaszoltak. A kegyelet a nagy napok emlékei iránt, itt-ott, úgy látszik, megszűnik. Arczképét, melyen legkisebb leánykájával van a puritán egyszerűségű vidám kedélyű öreg honvéd levéve, lapunk mai számában mutatjuk be.

Meghalt honvédegyleti elnökség. A nagyszöllői honvédegylet elnökségéről szól a történet. Egy küldeményt kapott a napokban az ereklje-muzeumtól, a melyre az ottani postahivatal egy gyászjelentést nyomott. „Meghalt. Décédé“ ragczédulával küldte vissza. Ha már az elnökség meghalt, akkor a nagyszöllői postahivatalon a sor, hogy valaki annak a táblájára is ráragassza: „Meghalt. Décédé“.

Negyvennyolczas honvéd oláh pap. A mai utálatos dákoromán izgatások gyűlölködései között, valóban ritka példáját mutatta a hazafiságnak egy oláh lelkész a kolozsvári törvényszék előtt. Valami bünpörben ugyanis, tanuként idézte be a törvényszék elé Alexandrescu kékesi oláh papát. Alexandrescunak vallomását a román védő előterjesztésére román esküvel kellett volna megerősíteni. Alexandrescu azonban a törvényszék előtt kijelentette, hogy: restelne románul esküdni, hiszen 1848-ban ő is a honvédek sorában küzdött a magyar szabadságért. A magyar érzelmű pópa kijelentését a tárgyaláson jelen volt hözönség nagy tetszéssel fogadta.

(„Budapest“ decz. 4. sz.)

Hátha nem lesz 48-as honvéd? Gondolni kell már erre is: annyira fogy a szabadságharcz katonáinak száma. A belügyminiszter már gondolt is reá és fölvetette ezt a kérdést ama leiratában, melyet Nagyvárad városa által a honvédszobor leleplezése alkalmából tett 1000 forintos honvédalapítvány ügyében küldött a város közönségéhez. Ez alapítvány kamataiból ugyanis évenként két öreg szegénysorsú olyan honvédet segélyeznek, kik a 48—49. szabadságharczban részt vettek. S minthogy a nagy időknek még élő tanúi nap-nap után fogynak — jó eleve gondolt arra a miniszter, hogy ki kapja az alapítvány kamatait akkor, ha már nem lesznek 48-as honvédek. Ép azért az alapítványt nem hagyja jóvá, mindaddig, míg a városi közgyűlés nem intézkedik az iránt, hogy az alapítvány kamatai hova fordíttassanak az összes 48-as honvéd kihalása után. — Az összeget fordíthatná Nagyvárad városa a márcz. 15. eszméket megörökítő szoborra.

Irányi Dániel menekülése. Érdekes adatokat közöl Irányi Dániel egy rokona a meghalt pártvezérnek a szabadságharcz után való meneküléséről. Irányi Dániel 1850 őszen kocsisnak öltözve indult el Gömörmegyéből Gallik Dénes földbirtokostól, a kinek Lirtokán hónapokig mint szénégető szerepelt. Édes anyja ugyanekkor kocsin ment fel a fővárosba, hogy ott a megállapított helyen fiával találkozzék és a továbbmeneküléshez szükséges okmányokkal ellássa. Magával vitte vejét is. Materny Lajost. Irányi Dániel szerencsésen át is jutott Pesten, de a sógorának egyszerre csak nyoma veszett és csak az anyósa tudta hogyan. Materny feltűnően hasonlított a vele egykoru Irányihoz. A folytonosan leselkedő kémek elfogták és mert sok Irányi nevére szóló okmányt találtak nála, minden további vizsgálat nélkül sógora helyett kivégezték. Anyó-a ott volt az Ujéületben a kivégzésen, de ezt egészen haláláig titkolta családjá etött. Utolsó óráiban mondotta csak meg, hogy ő tudja, mi történt Maternyvel. A rettenetes látvány különben annyira hatott a gyenge asszonyra, hogy rögtön távozott Pestről és az egész uton annyira zokogott, hogy a kocsis folytonosan vízzel, borral élesztette. A nagy izgatottság folytán Szepesmegye határan szélhűdés érte. A katasztrófa után még egy évig élt és csak az a kevés öröme volt hogy fia megmenekült, bár a menekülés a veje életébe került.

Az Irányi menekülése tény, azonban a Materny kivégzéséről semmi történelmi adatok niucsenek. Szükségesnek tartjuk ezt felemlíteni azért, mert ezt a dolgot az összes hazai lapok a fentebb leirt alakban közölték.

Adományok a kolozsv. orsz. tört. ereklje-múz.-nak

Kádár József tanár Deésről, a deési honvédelem fényképét. (273 sz.)

Péter János áll.-ellőjáró Kecsedről, 1 drb. ezüst és 3 drb. rézpénzt.

Tóth János 1848-49. százados a Bács megyei II. ik zászlóaljban, jelenben okl. mérnök. földbirtokos Halasról arcképét és életrajzát. (296 sz.)

Kilyéni Székely Gergely 1848-49. honvéd huszár főhadnagy a 11-ik huszár ezrednél, maros-vásárhelyről arcképét és honvéd igazoló jegyét,

Németh József plébános 1848-49. i. k. tüzemester ütegparancsnoksági ranggal Csákányról arcképét. (288 sz.)

Zambelly Lajos 1848-49. honvéd ezredes és vezérkari főnök a VII-ik hadtestből Nagy Tétényből 2 drb. arcképét, az egyik fénykép egy 1849-iki festmény után készült a másik 1886-ból; továbbá szives volt több honvéd bajtársaitól kapott fényképeket is muzeumunkban leendő elhelyezés és megőrzés végett átadni; u. m. Degré Alajos honv. huszár százados, Nedeczky István százados, Inczedy László ezredes, Báró Wimmersberg Sándor százados, Jerzsák Lajos alezredes Pászthory Sándor őrnagy, Nyiltzky Pál őrnagy, Batori Schultz Bódog és Sebes Emil őrnagyok fényképeit (290 sz.) Továbbá a váci honvéd emlék fényképét és Kremledics Ferencz honvéd tüzér hadnagy által készített eredeti rajzát fenti honvédelemeknek (289 sz.) Végre egy kimutatást az aradi vár kaszamatáiban levő bajtársaktól elvett magyar pénzekről, melynek beszédésével és átadásával ő volt megbizva, az s mely heszedett pénznek összege 6273 frtra rugott.

Földes Gyula ügyvéd 1848-49-iki honvéd hadnagy a 15-ik zászlóaljban Pozsonyból arcképét és élettörténetét (291 sz.)

Hoffmann Adolf 1848-49-iki honvédhadnagy a 19-ik zászlóaljban Nyiregyházáról arcképét és életleírását (292 sz.)

Utasi József 1848-49. huszár tizedes a 7-ik huszár ezredben Alsó-Dombomról arcképét és életleírását. (293 sz.)

Csorna Szidonia Csikvádról Győr megye: 10 drb. „Korona szivart” 1849-ből melyet édes atyja csak életkockázatva tudott megmenteni. A szivarok eredeti papírjukba vannak göngyölve s hasonlítanak a mai „Cuba” szivarokhoz. (294 sz.)

Dolhai és petrovai ör. Petrovay János 1848-49. honvéd hadnagy a 33-ik zászlóaljban Pozsonyból arcképét és életleírását. (295 sz.)

Válly Gábor 1848-49. honvéd hadnagy a 2-ik zászlóaljban Zentáról arcképét és életrajzát. (195 sz.)

Akeszmann Albert Kolozsvárról a „Közlöny” 1848-ik évfolyamán az 112, 113, 114, 115, 116. és 117 számait. (207 sz.)

Kovách Béla 1848-49. honvéd tüzér tüzemester a Klapka táborban I. s. három fontos ütegnél Csepéről arcképeit és életrajzát. (297 sz.)

Szilágyi Ferencz 1848-49. honvéd főhadnagy Kovásznáról a „Közlöny” 1893-ik évi 13-ik számát (208 sz.)

Horváth József 1848-49-iki Rákóczy csapat bel. honvéd melyet Vasvári Pál szervezett, Hidalmásról arcképét (298 sz.)

Lázár János százados a 33-ik szegedi zászlóaljban Szegedről arcképét és életrajzát (299 sz.)

Szekfü György honv. egyleti elnök 1848-49. honvédhadnagy az 1848. adik zászlóaljban Zentáról életrajzát és arcképét 1848-49-iki honvéd hadnagyi egyenruhában ábrázolva (300 sz.)

Zsarkó József 1848-49-iki honvéd tüzemester a 3-ik 6 fontos ütegnél Zentáról arcképét (301. sz.)

Arvai Lajos 1848-49-iki őrmester a 128. adik zászlóaljban Zentáról arcképét (302. sz.)

Kiss Duchenska Ferencz 1848-49. Hunyadi huszár a 13-ik lovas ezrednél Zentáról arcképét. (303. sz.)

Nagy Pál 1848-49. honvéd főhadnagy Kolozsvárról tiszt. kardbojtját, 1848-49-ből. A kardbojt eredetileg császári tiszt. bojt volt, s hogy használható legyen a fekete sárga szín. vörös selyemmel huzatott be (304. sz.) továbbá Nagy Sámuel 1848-49. honvédszázados és háromszék megyei utolsó t. parancsnok arcképét, (305. sz.)

Méray Gyuláné szül. Joksmann Bella Temesvárról: Joksmann Károly tüzér századosnak őrnagygyá. való előléptetéséről a kinevezési okmányt, Debreczenből 1849. márczi s 29-ről kelezve aláírva Mészáros hadügym. niszter.

Debreczeni Ignác 1848-49. honv. főhadnagy a 93-ik zászlóaljban Szegedről arcképét (306. sz.)

Galsai Kovách Ernő 1848-49. őrnagy a 36-ik zászlóaljban Vá. z. ról arcképét és életleírását (307. sz.)

Lipovszky Andor 1848-49. hadnagy a 104. zászlóaljban Csongrádról arcképét és életleírását (308. sz.)

Barla Domokos 1848-49. hadnagy a 134. zászlóaljban Tordáról arcképét és életleírását, (309. sz.)

Szigethy Csehi Sándor főhadnagy a 2-ik honvéd vadász ezred 2-ik századában Tordáról arcképét és életleírását (310. sz.)

(Folytatjuk.)

Bekötési táblák az 1848-49. Történelmi Lapok 1892. és 1893. évi folyamának bekötésére e hó elejétől kezdve, darabonként 80 krral megrendelhetők a kiadóhivataltól. A bekötési tábla diszes kiállítással készül. Az 1892-ik első évfolyam táblája vörös angol vászon, az 1893. év folyam táblája fehér lesz. Az 1894. évfolyam táblája pedig zöld angol vászonból fog készülni. A m. é. folyam bekötési táblái olcsó, elegáns és izléses kiállításáért előfizetőink körében nagy keresletnek örvendtek. E táblába kötve, a Történelmi Lapok, bármely szalon asztalnak díszét képezi. A tábla első lapján piros (a f. é. folyamánál fehér) alapon arany nyomással koszoru által övezve foglal helyet Magyarország és Erdély külön-külön álló czimere, melyet felül, szent István koronája foglal össze. Ez alatt dísz betűkkel a lap czime, a szerkesztőség s az évfolyam van feltüntetve. E felírást, a tábla szélein izléses fekete nyomású körzet veszi körül. A tábla hátsó lapján vaknyomású ékitmények foglaltnak. A tábla sarkára az első lapon foglalt felirat van arany nyomással helyezve. E felhívást azért tartjuk szükségesnek most idejében közölni, hogy olvasóinknak módjuk legyen az ideje korán való megrendelésre s tájázkozva legyünk a készitendő példányok számára nézve.

Képek a szabadságharcból a millenniumra. A kolozsvári orsz. ereklye-muzeum felkéri a honvéd-egyleteket, a hazai fényképészeket, rajzolókat, s az ügy iránt érdeklődő hazafiakat, honleányokat, hogy a millenium idejéig a szabadságharcbeli honvédek arcképeit, a honvédemlékek képeit vagy miniatura mintáit, valamint honvéd siremlékek, csatahelyek képeit a kolozsvári orsz. ereklye-muzeumba beküldeni sziveskedjenek. A muzeum minden tárgyat köszönettel fogad és nyilvánosan fog nyugtázni. E tárgyakból a millenium idejére egy szép kiállítás rendezése terveztetik.

Kérelem emigránsainkhoz. Hosszas előmunkálatok és adatgyűjtés után végre meglehetősen pontossággal tudjuk, kik és hányan élnek még dicső szabadságharcunk honvédei közül. Nem kevésbé fontos lenne azonban honvédeink közül amaz *emigránsaink* neveit is tudnunk, kik a haza szent ügyéért körülbelül 45 év előtt külföldre bujdosván, hosszas hányattatás után a honvágtyól indítva ismét hazánkba tértek és nemzetünk szerencséjére még ma is élnek. A világi napok után közel 400 0 honvéd emigrált ki Törökönba, mások meg Komárom feladása után. Nyugatra emigráltak, a harmadik csoportja az emigránsoknak pedig Kossuth hívására 10 év mulva gyűlt össze Olaszországban, az 1859-iki magyar legió zászlaja alá. Kik élnek még ezek közül, kiknek neveit sem ismerjük még mind teljesen? Lapunk egyik az emigráció történetével speciálisan foglalkozó belmunkatársa összeakarván állítani a még élő emigránsok teljes névsorát és emigránskodásuk rövid történetét, olvasóink és honvédeink támogatására számítva, felkérjük ezennel nemcsak t. előfizetőinket, de összes olvasóinkat, sziveskedjenek szerkesztőségünkhez beküldeni a még élő emigránsok neveit és pedig, nemcsak emigráns-olvasóink szives tudósító *rövid levelét* és pontos lakáscímét kérjük, hanem mind amaz emigránsaink nevét, kiket olvasóink netalán ismernének. Olvasóink szives buzgóságától függ, hogy a még élő emigránsaink lehetőleg teljes névsorát mielőbb összeállíthassa

a szerkesztőség.

Megvételre keressük a következő, gyűjteményünkből hiányzó hirlapszámokat és füzeteket: „Pesti Napló“ 1878-ik évfolyam reggeli 21. sz., „Magyar ifjuság“ 1891. évf. 52. sz., az *Aldor* Imre szerkesztésében megjelent „Tarka Világ és Képes Regélő“ 1869. I. évf. 1-4. és 15-24. sz., valamint a szintén az ő szerkesztésében megjelent „Honvéd-Naptár“ összes eddigi évfolyamát, vagy egyes évfolyamait külön is.

Szerkesztőség.

Kolozsvárt lakó házas párhoz, jó családbeli irni-olvasni tudó, szorgalmas és hűséges cselédleány kerestetik vidékről. Felvilágosítást ad a kiadóhivatal.

Hazai iparczikkek! Kitűnő kolozsvári asztalos munkák!

NAGY BUTORRAKTÁRI!

WALTON és TÁRSA

Kolozsvárt, Hid-utca 27.

Tisztelettel ajánljuk dusan berendezett **butorraktárunkat**. Kapható itt minden berendezés *jutányos áron, jótállás mellett*.

Dus választék *szőnyeg-, függöny-, kép-, tükör- és matrutzokban*.

Amaz elvünk, hogy **kevés haszonnal nagy forgalmat** produkáljunk: életképesnek bizonyulván, *feltűnő olcsón árulhatunk*.

A kárpitós, asztalos, mázoló és aranyozó mesterségbe vágó minden új munkát, valamint átalakitást és javítást is elvállalunk.

Tisztességes, pontos szolgálat, *vidékre bérmentve*.

Teljes tisztelettel:
Walton és Társa.

Előfizetési felhívás

„KÉPES CSALÁDI LAPOK“

szépirodalmi és ismeretterjesztő képes hetilap 1894. évfolyamára.

Megjelen minden vasárnap, dlszes kiállításban, tetszetős borítékkal.

A „Képes Családi Lapok“ a legelterjedtebb, legdiszesebb s legolcsóbb képes hetilap, a mely szívet és lelket nemestő, hasznos és ismeretterjesztő olvasmányokat nyújt a magyar művelt olvasó közönségnek.

A „Képes Családi Lapok“ a legmagasabb irodalmi nívón álló lap, mely körül a nemzeti irodalmunknak első rangú írói és írónői tömörülnek; így az 1894. évi első szám következő íróktól hez közleményeket: *Jókat Mór*: „Hogy is volt ez adolog? (beszély), *Beniczky Bajza Lenke*: „A sors koczája“ (regény), *Tölgyst. Mihály*: „A gyémánt gyűrű (humoreszk), *P. Csorba Ákos*: „A Bosporus partja u.“ (rajz), *Stiller tanár*: „A füzöröl (orvosi cikk) stb. stb. Közlemények irtak e számba: *Komócsy József*, *Varsányi Gyula*, *Feléký Sandor dr.* A regénymellékletet *Lauka Gusztáv* írta, czíme: „Pásztorház és lidércszény“. — A képek az újv alkalmából valók s igen talaló rajzok. A mi különös érdeket kölcsönöz e számnak az, hogy az abban megjelent közlemények íróinak arcképeit s sajátkezeit aláírásait is veszi az olvasó.

A „Képes Családi Lapok“ évenként, s szövegbe nyomott több regényt ad, elsőrangú írók tollából.

A „Képes Családi Lapok“ két hetenként megjelenő melléklapja, a „Hölgyek Lapja“ háztartási és divatrésszel ellátva, teljesen nélkülözhetővé tesz minden más divatlap tartását.

A „Képes Családi Lapok“ a fentebb említett szöveg között megjelenő regényeken kívül évenként, több önálló, eredeti, beköthető regényt ad jutalmul előfizetőinek.

S mindezen előnyök dacára, a „Képes Családi Lapok“-nak a „Hölgyek Lapja“ című divatlapjal és Regénymelléklettel együtt, előfizetési ára csak egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Az előfizetési pénzek a lap kiadóhivatához: Budapest, Nagykorona utca 20. sz. küldendők, amely kívánatra mut. atványszámokat díjtalanul küld bárkinek, ha az irant levelezőlapon megkerestetik.

Aki az egész évre szóló 6 forintnyi előfizetési összeget 80 kr. csomagolási- és postaszállítási díjjal egész évre beküld, annak 4 regényt, — a ki félévi 3 frt előfizetési összeget és 40 kr. csomagolási- és postaszállítási díjat küld be, annak két regényt, a ki 1 frt 50 kr. negyedévi előfizetési díjat és 20 kr. csomagolási- és postadíjat egyszerre küld be, egy eredeti regényt küld ajánlva és díjmentesen jutalmul a kiadóhivatal.

A „Képes Családi Lapok“ kiadóhivatala
Budapest, V. Nagykorona-u. 20.